

Jaalan Huhdasjärven Pukkisaaren varhaismetallikautisen asuinpaikan koekaivaus 1995. Kymenlaakson maakuntamuseo.

kl: Haapalahti
tl: Järvelä RNo
om: Sari Ruismäki, os. Vilhovuorenk. 7-9 F 171 00500 Helsinki 50
pk. 3114 05 HUHDASJÄRVI
x= 6784 48, y= 478 18, z= n.75
Löydöt: KM 29098:1-
Ajoitus: varhainen metallikausi
Tutkitun alueen laajuus: n. 3 m² (2 koekuoppaa)
Kaivauksenjohtaja: Timo Miettinen/virkatyö
Kaivauksen rahoitus: Jaalan kunta, Kymenlaakson maakuntamuseo
Kaivauksen työvoima: Turun yliopiston arkeol. opiskelijat
Liitteet: karttaliitteet 1-
          valok. 1-
puuttunut 19.6.1996
puuttunut 19.6.1996

Asuinpaikan sijainti ja löytyminen

Tutkimuskohde sijaitsee Pohjois-Kymenlaaksossa; Jaalan Huhdasjärven ainoassa saarella Pukkisaarella, saaren eteläkärjessä. Pieni Huhdasjärvi on erittäin laajan, Hämettä ja Savoia aikoinaan yhtäneen vesireitin varressa, mikä selittää osaltaan sen, että Pukkisaaren pohjoispäässä on ehkä Pohjois-Kymenlaakson rikkain rautakautinen kalmisto, lähinnä viikinkiajalle ajoittuva polttokenttäkalmisto. Ko. kalmistoa, joka löytyi 1976, on tutkittu Kymenlaakson maakuntamuseon toimesta jo kahtena kesänä, 1994 ja 1995 (ks. Timo Miettisen ja Tiina Mertasen kaiv. kert. mv:n arkeol. osaston top. ark.).

Pukkisaari on pohjois-eteläsuuntainen, pääosin koivua kasvava saari, jonka pituus on n. 230 m, leveys n. 100 m. Lähinnä hiesusta muodostuneen saaren ainoa kallio on sen koillispuolella; saari onkin ilmeisesti muodostunut jääkauden loppuvaiheessa hiesuvallin kasautuessa kalliion eteen. Mannerjää on samalla hionut saaren pinnan silmiinpistävän tasaiseksi. Saari näyttää koivuvaltaisuuksensa perusteella joskus kasvetun mutta mitään merkkejä peltoviljelystä ei siinä ole. Saaren nimi viittaa siihen, että siellä on joskus laidunnettu vuohia ja lampaita mutta sen alkuperäinen nimi on voinut hyvin olla Kalmosaari; ko. nimi on todennäköisesti siirtynyt - paikannimet voivat toisinaan "vaelttaa", kuten tiedetään - Pukkisaaren koillispuolella olevan niemen kohdalle. Tällä Kalmoniemellä ei ole kuitenkaan mitään merkkejä kalmistosta eikä muutenkaan ole mahdollista, että Huhdasjärven alueella olisi ollut kaksi vierekkäistä kalmistoa.

Pukkisaaren eteläkärki on sen matalinta osaa. Saaren eteläkärjessä oleva rantapenkkä on matalampi kuin muualla saarella ja sen takana on loivasti nouseva, suoraan etelään kallistuva kaunis tasapintainen rinne, joka täyttää miltei täydellisesti suurinpiirtein kaikki pyyntikulttuurin asuinpaikkavaatimukset. Paikan erinomaisuutta täydentää vielä sen itäpuolella oleva Pukkisaaren ja mantereen välinen salmi, joka on kapeimmillaan juuri tällä kohden; se on tarjonnut mainiot edellytykset verkko- ja katiskapyyntille.

Jo kesällä 1994 heräsivät epäilykset siitä, että paikalla voisi olla

merkkejä asuinpaikasta - voisi sanoa myös niin, että tuntui lähes mahdollomalta, ettei näin ihanteellisella paikalla olisi lainkaan asuttu. Rinteen keskivaiheilla näyttikin olevan ainakin kaksi itä-länsisuuntaista matalaa painannetta, jotka voisivat olla jonkinlaisia kodanpohjia. Tuolloin ei kuitenkaan ollut aikaa koekuoppien tekoon. Asiaan palattiin seuraavana vuonna kalmistokaivauksen viimeisinä päivinä elokuun lopussa.

Koekaivaus

Kodanpohjilta näytävien syvennysten kokoa on hieman vaikea arvioida niiden mataluuden ja hahmottomuuden, reunojen epämääräisyyden vuoksi; niiden halkaisija lienee n. 5-7 m (Painanteiden tarkempi mittaus ja kuvaus on tarkoitus suorittaa v:n 1996 kalmistokaivauksen yhteydessä) Painanteiden välimatka on n. 15 m ja niiden etäisyys rannasta n. 25 m.

Läntisemmän painanteen (1) keskelle tehtiin n. 30 x 40 cm:n laajuinen koekuoppa, joka osoittautui tuloksiltaan epämääräiseksi. Paikalla näytti olevan jonkinasteista kulttuurikerrosta hiesun lievän värjäytyneisyyden perusteella mutta löytöjä tuli vain yksi, kvartsi-iskos, joka tosin oli hyvälaatuinen. Itäisemmän painanteen (2) koekaivauksen tulokset sensijaan ylittivät kaikki odotukset ja vahvistivat edellisen koekuopan suhteen jälleen kerran sen koetellun nyrkkisäännön, että "yksikin kvartsi riittää, jos se on hyvälaatuinen".

Painanne 2:n keskelle tehtiin koekuoppa, jonka koko oli n. 30 x 70 cm. Jo hiesun melko voimakas värjäytyneisyys viittasi löytörikkauteen. Heti pintakerroksesta alkoi löytyä kvartseja, palanutta luuta, liuskesineitten palasia ja pieniä asbestikeramiikan paloja. Syvemmälle mentäessä keramiikka muuttui tekstiilikeramiikan tyyppiseksi ja tuolloin löytyi myös koekaivauksen suurin yllätys, v-poratun meripihkakorun katkelma. Löydöt ja kulttuurikerros jatkuivat n. 45 cm:n syvyyteen.

Löydöt

Koekuopan merkittävin anti muodostui keramiikasta. Koekuopan ylemmästä kerroksesta löytyneet 11 asbestikeramiikan palaa ovat valitettavasti niin pienikokoisia, ettei niiden pintastruktuurista ja mahdollisesta koristelusta voida tehdä tarkempaan identifiointiin riittäviä havaintoja. Tällä hetkellä, ennenkuin jatkotutkimuksissa saadaan lisää materiaalia, voidaan vain todeta, että kyseessä on epineoliittinen keramiikka, joka voi ajoittua paitsi pronssikaudelle, myös rautakauden alkupuolelle.

Koekuopan alemmasta osasta tavatuista 14:sta palasta edustaa pääosa Sarsan-Tomitsan tyyppistä tekstiilikeramiikkaa. Yksi paloista on reuna-pala, yksi on läheltä paksupohjaisen astian pohjaa; palan toinen reuna on huomattavasti paksumpi.

Mitään merkkejä neoliittisesta keramiikasta ei koekuopasta tavattu. Siitä huolimatta muu löytöaineisto näyttää edustavan neoliittistyyppistä asuinpaikka-aineistoa: kvartsi-iskokset (82 kpl. ja -kaapimet (5 kpl.), taltankatkelmat (4 kpl.), pikkutaltoa ja hioimen katkelma voisivat olla peräisin mistä tahansa kampakeraamiselta asuinpaikalta; iskosten suhteellisen pieni koko ja osittainen huonolaatuisuus saa ne ehkä eroamaan jossain määrin kampakeraamisten iskosten yleistyyppistä.

Koekaivauksen mielenkiintoisin esinelöytö oli alemmalta tasolta tavattu meripihkakoru (ainakin allekirjoittaneen uralla se oli muuten ensimmäinen koekuopasta tavattu meripihkaesine). Kyseessä on v-poratun suorakaiteenmuotoisen tasakuperan napin puolikas, joka on katkennut porauksen kohdalta; puolikkaasta on tehty riipus reijittämällä reunan puoleinen pää. Ko. tyyppi on meillä hyvin harvinainen v-porattujen

teella v-porattuja koruja ei ole aikaisemmin tavattu kivikautta nuoremmilta asuinpaikoilta. Jos paikalta löytyy jatkotutkimuksissa myös neoliittista keramiikka, kadottaa tämä löytö tietysti uniikin luonteensa.

Asuinpaikan kulttuuritaustaa

Pukkisaaren varhaismetallikautisen asuinpaikan ikäaseman ja arkeologisen merkityksen kohdalla on tietysti liian aikaista vetää mitään pitemmälle meneviä johtopäätöksiä. Joka tapauksessa tämän epineoliittisen asuinpaikan olemassaolo merkitsee oleellisen tärkeää lisää tutkittaessa pyyntikulttuurin kehitystä Pohjois-Kymenlaaksossa metallikaudelle siirryttäessä, jo siitäkin syystä, että se on ilmeisesti täysin koskematon. Ainoa aikaisemmin tunnettu tekstiilikeraaminen asuinpaikka täällä on Iitin Keidas, joka on lähes kokonaisuudessaan tuhoutunut. Jatkotutkimukset antavat toivottavasti mahdollisuuden sen tarkempaan ajoittamiseen - saattaa olla, että siinä on merkkejä kahta useammasta asutusvaiheesta - jolloin toivottavasti myös se selviää, kuinka lähellä asuinpaikan nuorin vaihe on saaren pohjoispäässä sijaitsevaa kalmistoa; tällöin Pukkisaaren kaksiosaisen muinaisjäännöskompleksin merkitys joko vähenee tai korostuu entisestään. Ainakaan allekirjoitaneen tiedossa ei ole meiltä toista Pukkisaaren kaltaista muinaisjäännöskokonaisuutta. Järvi-Suomen varhaismetallikaudelta periytyvä saarikalmistoperinne, jonka merkinä Pohjois-Kymenlaaksossakin on useita saarissa sijaitsevia lapinraunioita, näyttää saaneen joka tapauksessa valtakunnallisestikin merkittävän ilmauksen Pukkisaarella, yhdistyyhän siinä neoliittista alkuperää oleva saariasuinpaikkaperinne myöhäisrautakautiseen kalmistoon.

Kotkassa 28.4.1996

Timo Miettinen